

Domácí násilí páchané na ženách

Kamila Belzová

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Kamila BELZOVÁ
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Domácí násilí páchané na ženách

Zásady pro vypracování:

Úvod (domácí násilí páchané na ženách ve věku 20–40 let).
Formy domácího násilí (fyzické, psychické, ekonomické, sexuální).
Kdo je oběť a kdo pachatel.
Průběh a fáze domácího násilí.
Proces viktimizace oběti.
Zasáhnutí třetí nezaujaté strany (policie, soudy, psycholog).
Pohled práva a zákonů na domácí násilí.
Dotazník (otázky, procentuální vyjádření, grafy).
Závěr

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

VOŇKOVÁ, J. Macháčková, R. a kol. Domácí násilí. Praha: proFem, 2004.

VOŇKOVÁ, J. Vaše právo. Praha: proFem, 2005.

ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. Praha: Portál, 2004.

VELIKOVSKÁ, K. Svobodná i když za mřížemi. Brno: Jota, 2006.

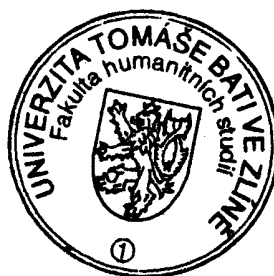
NOVÁK, T. Partnerské a rodinné poradenství. Praha: Grada, 2006.

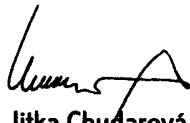
Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Hana Vykopalová, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. února 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2007**

Ve Zlíně dne 23. února 2007

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku domácího násilí páchaného na ženách, profil oběti a pachatele a práci Policie České republiky v souvislosti s domácím násilím.

Domácí násilí představuje aktuální problém jak pro teorii, tak pro praxi. Praxí se rozumí nalézání vhodných právních ustanovení, jež by doplnily současné právní postupy. K bezesporu nejzávažnějším znakům domácího násilí patří jednoznačně jeho latence, rozšířenost a především závažnost jeho důsledků pro oběti i celou společnost.

Klíčová slova:

Domácí násilí, oběť, pachatel, agrese, Policie České republiky

ABSTRACT

The bachelors thesis is focused to problems of home violence being committed on women, profile of victim and offender and the work of Police of The Czech republic in context of home violence.

Home violence represents actual problem both for theory and for praxis. As praxis we understand finding of suitable solutions in legal regulations, which can complete contemporary legal procedures. Between the most important symbols of home violence we can unambiguously see its latency, expansion and its seriousness for victims and all community above all.

Keywords:

Home violence, victim, offender, aggression, Police of The Czech republic

Poděkování

Děkuji paní prof. PhDr. Haně Vykopalové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, jež mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému příteli Jiřímu Trubelíkovi a své rodině za trpělivost, morální podporu a pomoc, jež mi při psaní této bakalářské práce poskytli.

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	10
1.1 FORMY A ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	12
1.2 PRŮBĚH A FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.3 CHARAKTERISTIKA OBĚTI A PROCES VIKTIMIZACE	14
1.4 PROFIL PACHATELE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
1.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	18
2 ZASÁHNUTÍ TŘETÍ NEZAUJATÉ STRANY.....	19
2.1 POLICIE V KONTAKTU S DOMÁCÍM NÁSILÍM	20
2.2 PRAVOMOCI A POVINNOSTI POLICIE V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	21
2.3 HLAVNÍ ZÁSADY PRO JEDNÁNÍ POLICISTŮ S OBĚTÍ	23
2.4 BEZPEČNOSTNÍ PLÁN OBĚTI.....	25
2.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	26
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	28
3.1 TŘI PILÍŘE ZÁKONA	29
3.2 DÍLČÍ ZÁVĚR	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
3.3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	32
3.4 CÍL VÝZKUMU A KONKRETIZACE VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ	32
3.5 VOLBA STRATEGIE VÝZKUMU	32
3.6 HYPOTÉZY	33
3.7 DOTAZNÍK.....	33
3.8 VYHODNOCENÍ ZJIŠTĚNÝCH POZNATKŮ Z DOTAZNÍKU	34
ZÁVĚR.....	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	37

ÚVOD

Není tomu tak dlouho, co bylo domácí násilí vnímáno jako privátní záležitost, do které se zvenčí nemá vměšovat, o to méně pak státní instituce. Zkušenosti a praxe ve světě, ale i u nás, v České republice, která v současnosti prožívá období, kdy dochází k zásadním změnám ve vnímání této problematiky však ukazují zcela opačný trend. Má-li být bludný kruh domácího násilí prolomen, je velmi potřebný zásah zvenčí.

Slovo agrese směřuje k biologickému, dá se říci k pudovému a instinktivnímu zakotvení člověka v rámci ostatních živočišných druhů. Připomíná nám, že jako lidé nejsme jen kulturní, ale také přírodní bytosti. Toto hledisko je zdůrazňováno zejména ve výzkumných projektech fyziologů, a i některých psychiatrů. Pojem násilí naopak poukazuje k odlišnosti povahy agresivního chování člověka.

Násilím lze rozumět úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo psychického nátlaku proti jiné osobě, skupině obyvatel nebo sobě sama. A to pomocí síly, jež má za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti. Antropologové, někteří psychiatři a sociologové zdůrazňují, že lidské agresivní chování se vždy děje v určitých souvislostech, v určitém kontextu. Jeho podoba je vždy ovlivněna širšími kulturními vlivy a individuálním učením.

Souhlasím s názorem, že určitou míru agrese má každý člověk vrozenou, ale především určité způsoby agresivního chování si člověk během svého života osvojuje, tedy se jim učí. Toto tvrzení lze doložit i skutečnostmi, že lidské násilí má různé tváře, a že se podoby násilí v průběhu historie a zejména v jednotlivých kulturách odlišují. Odlišná je také míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech. To co v jedné zemi je běžným jevem, je v jiné zavrženíhodným jednáním, které společnost nejen že netoleruje, ba dokonce trestá.

Různé, někdy i drastické podoby násilí patří v různých společnostech k životu lidí, kteří žijí v blízkých vztazích, patrně od nepaměti. Příkladem jsou důkazy o tom, že násilí vůči dětem je velmi starý jev. Praxe rodičů, kdy odkládali či zabíjeli nadbytečné děti představovala u většiny starověkých kultur možný způsob omezování počtu dětí. Ještě ve středověku byly nežádoucí děti opouštěny a ponechávány svému osudu. Uvádí se, že kromě křesťanské a židovské kultury to bylo považováno za přijatelný postup, jak se zbavit nejen

znetvořených a nemocných dětí, ale také nadpočetných novorozenců, kteří by příliš zatěžovali ekonomické zdroje rodiny nebo společnosti.

Tyto přístupy ovšem nelze hodnotit dnešními měřítky. V té době se o dítěti soudilo, že nemá duši a bylo považováno za věc. Děti i ženy a, byly v řadě kultur po staletí považovány za majetek otce rodiny, který měl právo používat všechny druhy trestů.

Až někdy do šedesátých let většina světa věřila, že bití a týrání jsou řídké a extrémní jevy, vyskytující se pouze v problematických rodinách, a v normálních „slušných“ rodinách se nevyskytují. Vlivem proměny společenského klimatu v západní Evropě a ve Spojených státech v 60. a 70. letech dochází v tomto směru k velké změně. Násilí v rámci rodin postupně ztrácí význam rodinného tajemství, které je třeba respektovat. Rodina přestává být idealizována jako přístav klidu a bezpečí mimo jakoukoli kritiku. Zkušenost ze Spojených států však ukazuje, že nešlo o změnu snadnou ani náhlou, že ve společnosti existovalo mnoho sil, které bránily tomu, aby se násilí v rámci rodin objevilo jako společenský jev.

Domácí násilí na ženách ve věku mezi 20 až 40 roky jsem si vybrala především kvůli svému zaměstnání a zkušenostem z něj. Pracuji u Policie České republiky a i přes krátkou dobu svého pracovního poměru jsem se nejvíce setkala s domácím násilím právě na ženách v tomto věku. Cílem bakalářské práce je zobrazit a co nejvíce přiblížit pojem domácí násilí, jeho dopad na oběti, schválení nových právních úprav a postup Policie České republiky při zákrocích případech domácího násilí. V práci je vymezen dopad na oběť, postup a komunikace ze strany policejního orgánu na místě činu. Samozřejmě, že místo, kde dochází k porušování zákona za zavřenými dveřmi je jistě nejcitlivějším místem střetu mezi chráněnou domovní svobodou, ochranou života, zdraví a jiných práv a svobod oběti. Zdůrazňuji právní hledisko domácího násilí a důležitost spolupráce všech zainteresovaných státních organizací, ale i těch nestátních.

Celá práce obsahuje úvod a je rozdělena do tří kapitol. První charakterizuje domácí násilí jako takové s jeho znaky a formami, kdy je zde věnována pozornost profilu pachatele a oběti. Druhá kapitola je zaměřena na Polici České republiky v kontaktu s domácím násilím, komunikaci policistů na místě činu a právnímu hledisku. Třetí kapitola je věnována důsledkům domácího násilí, konkrétnímu případu domácího násilí a nově přijaté legislativě, která jistě najde uplatnění v rámci řešení případů domácího násilí v České republice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí patří mezi nejrozšířenější a nejnebezpečnější formy násilí, protože probíhá za zavřenými dveřmi bytů uvnitř rodiny nebo partnerských vztahů. Také z tohoto důvodu bylo dlouhou dobu vnímáno jako privátní záležitost. Proto v poslední době představuje závažný, hodně diskutovaný celospolečenský problém s devastujícím dopadem na všechny postižené, kterými jsou zpravidla členové rodiny.

Domácí násilí je neobvyklý složitý vztah mezi obětí a pachatelem, jež jsou právem označovány jako osoby blízké. Domácí násilí je prostředkem k prosazení mocenské pozice. Obecně jím lze rozumět špatné zacházení, pohrůžky násilím, nebo jednání jež oběti způsobí fyzickou, sexuální nebo psychickou újmu. V podstatě jde o agresivní jednání jedné osoby proti druhé, popřípadě skupině osob, jejíž cílem je druhému ublížit, poškodit, poranit, zabít nebo zesměšnit.

Z mého pohledu je domácí násilí násilím mezi blízkými osobami, manželi, intimními partnery, nebo rodiči a zletilými dětmi, kteří žijí ve společné domácnosti a je vědomou činností. Má podobu fyzického, psychického, sexuálního, ekonomického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace.

Mýty o domácím násilí vyvracejí výsledky různých statistických šetření, která dokazují pravý opak toho, co bylo ještě nedávno tzv. společenskou lží nebo tím, před čím lidé řadu let zavírali oči. Tím myslím to, že se domácí násilí netýká jen malého počtu rodin, ale je to velmi rozšířený problém. Nejedná se jen o marginální vrstvy obyvatel, ale případy domácího násilí se vyskytují v celém společenském spektru. V souvislosti s domácím násilím nelze mluvit o tzv. italském manželství, neboť při domácím násilí nejde o hádku, nebo konflikt, ale o prosazování moci. Příčinou zpravidla není abúzus alkoholu nebo drog, eventuálně provokace ze strany oběti, ale pocit pachatele moci někoho ovládat, mít nad někým převahu, být takzvaným pánem tvorstva.

Přesné definování pojmu domácího násilí lze charakterizovat tím, že se násilí odehrává v soukromí. Pachatel na svoji oběť útočí v místech kam nedosahuje veřejná kontrola a zpravidla beze svědků, nejčastěji v soukromí bytu, domu či jinde.

Dalším znakem je delší časový interval ve kterém k násilí dochází, a to v řádu několika let (většinou se tato doba pohybuje mezi 1 až 3 roky, není výjimkou výskytu případů 15 a víceletého týrání). Zpravidla dochází k prvnímu náznaku násilí již v počátcích vztahu. Z násilí se časem stane součást soužití a oběť i pachatel se dostávají do stále silnější vzájemné závislosti.

Důležitým znakem je opakovanost, kdy se nejedná o ojedinělý incident, ale střídají se fáze klidu s fázemi násilí. Zpravidla se ale ty klidné fáze postupně zkracují a násilné fáze přímo úměrně nabývají na intenzitě

Typickým znakem domácího násilí je vzrůstající intenzita. Většinou začíná méně závažnými incidenty, které postupně přerostou v brutální útoky ohrožující život oběti. Zpravidla bývá, že zpočátku jde o důstojnost člověka, později o zdraví a nakonec o život. Na začátku samostatné útoky, v rámci domácího násilí, nejsou tak intenzivní, že by naplňovaly znaky trestného jednání a jsou-li posuzovány jednotlivě, může to vést k zlehčování ze strany zakročujících policistů.

Hlavním znakem je nerovné postavení mezi obětí a pachatele. Jejich role se v průběhu všech fází domácího násilí nemění. Pachatel svoji kontrolu nad obětí, využívá zejména v sociálním a ekonomické oblasti. Násilím uplatňuje svoji moc nad každodenním životem oběti. Rozhodnutí oběti o potrestání pachatele je velmi kolísavé. Oběť si na jednu stranu přeje zastavit násilí a ukončit tak svoji trápení, ale na druhou stranu stále doufá v pokračující vztah bez násilí. Tak je i nadále vystavena psychické manipulaci a hrozbě dalších útoků.

Specifickým znakem domácího násilí je ta skutečnost, že oběť zná velmi dobře pachatele, se kterým sdílí mnoho společného a dále ta skutečnost, že jejich blízké vztahy blokují ochotu oběti trestný čin oznamovat a následně spolupracovat v policií a soudy.

Z vlastních zkušeností vím, že i když se rozhodne něco dělat popřípadě zavolá policii ze strachu o svůj život, při šetření případu svoji výpověď odvolá a řekne, že si všechno vymyslela. K tomuto navádí i své děti, další případné oběti, a sousedy.

1.1 Formy a znaky domácího násilí

V oblasti forem domácího násilí můžeme nalézt rozdíly v definicích. Z hlediska užší formy definice domácího násilí, která zahrnuje fyzické týrání a širší definici, která obsahuje i psychické, sociální či ekonomické násilí. Pokud však jde o typ násilí, převažují definice zahrnující všechny formy násilí včetně psychického. Z hlediska intenzity bez ohledu na jeho konkrétní formu lze nalézt odlišnost mezi právními a sociálními definicemi. Z trestněprávního pojetí musí domácí násilí vykazovat určitý stupeň nebezpečnosti trestného činu, což v kontextu sociální práce neplatí a jsou zde definovány i některé měkčí podoby s tím, že včasná intervence brání další eskalaci zneužívání.

Jednou z forem je **sociální izolace**, jež se projevuje absolutním uzavřením rodiny, zákazem styku s příbuznými a s přáteli, zákazem telefonování, vycházení, přikazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné. Vyčerpávající dohled nad životem, zákaz nebo naopak určování literatury, poslouchání televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů.

Zastrašování je charakterizováno použitím křiku, demonstrací síly, vyvoláváním strachu, gesty, ničením majetku, či vyhrožováním. Dále používáním výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání vraždy dětí nebo partnerky, vlastní sebevraždy, uzavřením partnerky „do blázince“ a následnému odnětí dětí.

K **vyčerpávání** dochází přikazováním někdy až nesmyslných prací, odpíráním spánku, potravy nebo tekutin.

Další formou je **citové týrání**, což se projevuje permanentními nadávkami, kritizováním, sekýrováním, vyvoláváním pocitu viny za situaci, popíráním faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasné poskytování laskavosti, odpírání pozornosti, nebo demonstrací milostného poměru s jinou osobou.

Neméně závažné je **ekonomické týrání**, které znamená pro oběť zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, každodenní kontrola nákupů, znemožnění přístupu k rodinným příjmům nebo naopak nepo-

skytování finančních prostředků na chod rodiny, vystavování rodiny hladu, chladu, nedostatku oblečení nebo hygieny či nerespektování a popírání potřeb dětí.

Obzvláště pro ženy je velmi stresující **vydírání**, jehož nástrojem jsou zejména děti. Pachatel označuje obět za špatnou matku, navádí děti proti matce, vulgární a násilné chování, pohrůžky, že v případě odchodu už děti neuvidí.

Zneužívání oprávnění muže je typické zacházením s obětí jako se otrokem, nadřazené chování, určení si práva o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje chod v domácnosti.

Formy násilného jednání jsou různé a asi nelze posoudit, která forma násilí je lepší nebo snesitelnější. Podle výpovědí žen, kterých se domácí násilí přímo týká, je snesitelnější forma fyzického násilí, dle jejich odůvodnění se modřiny a podlitiny dají zakrýt a časem zmizí, ale následky psychického týrání a ponižování se jen tak zapomenout nedají.

1.2 Průběh a fáze domácího násilí

Rizikovým faktorem domácího násilí je nejčastěji uváděna nerovnost pohlaví, etnická otázka, nezaměstnanost, alkohol a drogy, a v neposlední řadě vyrůstání jednoho nebo obou partnerů v násilném rodinném vztahu.

O domácím násilí se někdy říká, že to tzv. násilím na pokračování. To znamená, že se nejedná o jednorázový incident, který má přesně daný začátek a konec a zpravidla krátkou dobu trvání, ale někdy může mít velmi závažné následky a být projevem začínajícího domácího násilí.

Domácí násilí má vlastní dynamiku, tzv. spirálu násilí, kdy se období násilí střídají s obdobími klidu a odpuštění. Násilí nebývá afektivní, ale promyšlené, nelze však ani vyloučit situační faktory, jakými jsou např. nezaměstnanost, stres a bída. Alkohol nebo drogy jsou spíše urychlujícím faktorem, nikoliv příčinou.

Domácí násilí zpravidla začíná psychickým násilím. Ze začátku jsou útoky vedeny proti lidské důstojnosti, jež mají dva cíle. Jedním, zřejmě rozhodujícím pro další průběh týrání, je sociální izolace oběti a minimalizace jejího sebevědomí a sebeúcty. Tyto projevy si ob-

čas oběti zaměřují s projevy lásky. Později se ale ze slušně formulovaných žádostí stávají pokyny a rozkazy pachatele. Stejně je tomu pak u podmínek společného žití, vytýkání chování, špatně provedených úkolů a udělování trestů. Tato forma násilí bývá doplňována chronickou žárlivostí pachatele, vymyšlením si různých milostných poměrů a pohlavního styku s kolegy, přáteli nebo sousedy, se kterými se třeba jen sveze ve výtahu. Případné nadužívání alkoholu nebo jiných látek ovlivňující schopnost jednání, může být urychlujícím a stupňujícím faktorem průběhu domácího násilí nebo splňování výhrůzek pachatele.

Dalšími fázemi domácího násilí je útok na zdraví oběti, začínající fackou, trháním vlasů, kopanci, škracením, pálením cigaretou nebo vřícím jídlem, jež může vyústit až v útok proti lidskému životu.

1.3 Charakteristika oběti a proces viktimizace

Mezi skupiny nejvíce zranitelné kriminalitou obecně patří ženy, děti a staří lidé. Jsou téměř přirozenými oběťmi násilných trestných činů. A u domácího násilí tomu není jinak.

V podstatě je možnost, že násilí vychází nebo může vycházet od kohokoliv a směřovat vůči komukoliv, násilí páchají rodiče na dětech, děti na rodičích, ženy na mužích, muži na ženách, mladí lidé páchají násilí na starých a staří na mladých. Výsledky téměř všech průzkumů z celého světa, dokazují, že zpravidla násilí v rodinách páchají rodiče na dětech a muži na ženách. Pokud se jedná o násilí, jež je pácháno rodiči na jejich dětech, je podíl mužů a žen přibližně vyvážený. Případy výskytu případů týrání muže ženou je téměř zanedbatelný k počtu případů, kdy týrají muži ženy.

Pokud jde o domácí násilí, neexistuje žádný konzistentní osobnostní profil ženy-oběti. Za rizikový faktor bývá považována etapa dětství, pokud dítě bylo přímo objektem nebo svědkem týrání členů své rodiny, například matky, jiným členem. Pro oběti domácího násilí bývá typické horší psychické a fyzické zdraví. Objektem násilí se může stát kterákoliv žena nezávisle na věku, vzdělání, kultuře, ekonomickém statutu nebo stylu života. (Voňková, Huňková, 2003, s. 12)

Jak jsem již uvedla, na rozdíl od jiných kriminálních činů je oběť domácího násilí ohrožena dlouhodobě a navíc od osoby blízké. Psychika člověka podvědomě ví, že někde venku existují lidé, kteří se nám snaží ublížit. Ale situace, kdy ten, kdo nám ubližuje je někdo

blízký a místem útoku je náš domov, který by měl být bezpečným pro všechny členy, se stává scénou zločinu, tuto schopnost chápání už přesahuje.

Pod vlivem pachatele je oběť nucena přerušit kontakty se svým okolím a ostatní, na ně navazující vztahy se rozpadnou jako důsledek změn v jejím chování a ta se pak ocitá v sociální izolaci. Oběť se nachází ve stádiu, kdy všechno vzdává a už se ani nesnaží zabývat hledáním únikové cesty. Stydí se, tají a zastírá co se u nich doma děje. Současně dochází k jejímu sebeobviňování z neschopnosti vytvořit domácí pohodu, z provokací nebo dalších důvodů, jež často slyší od pachatele. Velmi důležité jsou reakce prvních lidí, kterým se rozhodne se svým problémem svěřit. Bohužel není výjimkou, že žena týraná svým manželem nenachází pochopení ani u svých vlastních rodičů. A pokud už se rozhodne podat trestní oznámení, je jí je ze strany příbuzných předhazováno, že „dělá ostudu“, nebo „snaží se dostat otce svých dětí do vězení“ apod.

Oběti neoznamují domácí násilí, ne z důvodu zachování existenčních výhod, ale proto, že nemohou ze strachu o sebe a především o děti odejít. Oběti jsou často citově závislé a odejít prostě neumí. V mnohé literatuře je popisován syndrom připoutání vyznačující se loajalitou k násilníkovi, neschopností vyhledat pomoc zvenku a vztah opustit, ale v mnoha případech i z důvodu, že si myslí, že opravdu dělají něco špatně a trest si vlastně zaslouží.

Po takovýchto zkušenostech si oběť připadá zcela sama, přestává počítat s tím, že by jí nikdo mohl věřit a tím pádem jí ani nikdo nepomůže. Svou velice důležitou roli také hrají předchozí pokusy najít pomoc u policie nebo jiných státních institucí, což se ale minulo účinkem anebo po odjezdu policistů se násilí ještě více vystupňovalo.

Oběť se časem snaží násilníka ospravedlňovat a typickým je i minimalizování násilí. Z praxe vyplývá, že násilí násilí je ve skutečnosti daleko více závažnější, než to o kterém oběť vypovídá a je ochotna přiznat. Nezřídka se také stává, že oběť ztrácí jakoukoli naději na pomoc. A na případně podanou pomocnou ruku odpovídá slovy: to nemá cenu, to se nikdy nemůže podařit nebo kdo by mi věřil.

Bez rozdílu na dobu trvání domácího násilí se všechny oběti potýkají s lehčími nebo těžšími psychickými problémy. Z hlediska dopadu domácího násilí na oběť lze důsledky stresových situací rozdělit na příznaky či poruchy krátkodobé, dlouhodobé nebo trvalé následky. Krátkodobé projevy jsou v podstatě popisovány jako jednotlivé symptomy. Do této

skupiny lze bezpochyby zařadit krátké výkyvy nálad, poruchy spánku, drobné a krátkodobé somatické stesky. Takové příznaky jsou většinou řazeny do takzvané akutní reakce na stres a často po skončení stresové situace odeznívají. Trvají řádově několik hodin nebo dnů.

Do kategorie dlouhodobých příznaků a poruch lze jistě zařadit takzvanou posttraumatickou stresovou poruchu. Ta je v podstatě odezvou na nepřítliš závažnou stresovou událost. Příznaky jako je například navracení vzpomínek k prožité události, otupění po emoční stránce, stranění se lidí, nespavost či depresivní stavy jsou zcela běžné.

Do skupiny trvalých poruch či následků stresu lze zařadit dlouhodobé a trvalé choroby, nemoci pohybového aparátu, nebo trvalé psychické změny.

Choroby výše zmiňovaných typů jsou jen příkladem jak může domácí násilí skončit, a že ani po jeho skončení se oběti nezbaví nejrůznějších psychických poruch.. Problémy jedince, které mohou být i krátkodobé, mohou být tak intenzivně prožívané, že někdy skončí až sebevraždou. Opakem jsou jedinci s trvalými následky, kteří se svými poruchami žijí několik let.

V dnešní době je až zarážející kolik žen vůbec neví, že to co se u nich v domácnosti děje je domácí násilí. To určitě není způsobeno tím, že by byly hloupé či málo informované, ale v ničem se to neliší od případů, kdy si člověk závislý na alkoholu nebo drogách také nepřizná, že má nějaký problém, protože se to stupňuje od jedné cigarety marihuany po denní dávku pervitinu. A nejinak je tomu u domácího násilí – jednou fackou to začíná a popáleninami či trháním zubů při plném vědomí to končí. Ženy si často pletou násilí doma s trestem, který si zaslouží za pozdní příchod, neuklizený byt či špatnou poznámkou před sousedy.

1.4 Profil pachatele domácího násilí

Pachatelem-násilnou osobou může být kdokoliv, kdo společně sdílí společný byt nebo dům bez ohledu na jeho postavení v rámci rodiny. U těchto osob nesehrává významnou roli jeho náboženské vyznání, dosažený stupeň vzdělání ani příslušnost k etniku.

Mezi pachateli můžeme nalézt nevyzrálé osoby, mající sebe za střed všeho myšlení a jednání, které jsou psychicky nestabilní, hůře se ovládají a přijaly násilí jako prostředek

pro řešení konfliktů. Přesto jsou na oběti závislí, zdá se, že potřebují k udržení vlastní psychické rovnováhy. Nezřídka ji opustí až v době, kdy si najdou oběť novou. Pachatelé vyhledávají jen v ojedinělých případech pomoc, ale z mého pohledu je nedostatek odborníků, kteří by se touto problematikou zabývali.

Násilníci pocházejí ze všech socioekonomických, etnických, rasových a náboženských skupin, chování násilníků doma se velmi liší od jejich chování na veřejnosti, jsou extrémně žárliví a majetničtí, kontrolují své partnerky, pokoušení se partnerku izolovat od rodiny a přátel, zastávají tradiční představu o roli muže ve vztahu, často je přítomen alkohol a jiné drogy, z násilí viní partnerku nebo drogy či alkohol, zlehčují závažnost způsobeného násilí. (Martínková, Macháčková, 2001)

Díky psychologickému výzkumu můžeme pachatele rozdělit na dva hlavní typy. Prvním typem je **sociálně problémový jedinec**, který páchá násilí jak na veřejnosti, tak i doma, a je celkovým obrazem sociálně problémové osoby, která se chová násilně zcela běžně a vůči svému okolí. Zpravidla už mívá zkušenosti s policií, používá hlavně fyzické násilí a často bývá nadměrným uživatelem alkoholu či drog.

Druhým typem pachatele je **muž dvojí tváře**. Takový pachatel bývá navenek dobře adaptovaná osoba, na své okolí působí jako bezproblémový a slušný člověk. Zpravidla zkušenosti s policií nemá, protože veškeré své násilné chování si takzvaně schovává za zavřené dveře bytu.

Dále bych se zmínila o dalších třech typech pachatelů.

Prvním je **alkoholik**. U osob požívající alkohol v nadměrné míře se násilí projevuje s nastupující silnou sociální a psychickou deprivací v rámci své závislosti, kdy naděje na nápravu vztahu i jedince je mizivá a prvořadým problémem, který je nutno řešit je závislost. Užívání alkoholu bývá v případech domácího násilí zmiňováno jako katalyzátor. Pachatel si je, ale často své závislosti vědom a v případě odhalení domácího násilí sehrává roli alibi, které má ospravedlnit jeho násilné chování.

Dalším typem **psychopatický pachatel**, který se dlouhodobě a skrytě vyžívá v mučení své oběti. Mučení vychází z podstaty jeho narušené osobnosti, dokáže své nelidské zacházení s obětí výborně skrývat. Je výborný stratég a lhář. Pokud od něj oběť odejde

nebo se o odchod pokusí neváhá použít ještě brutálnější násilí než jaké byl zvyklý používat.. I po rozchodu s obětí, se snaží mít nad ní moc, pronásleduje ji a snaží se jí škodit.

Třetí typ je takzvaný **obyčejný – reaktivní násilník**, jež je typem nejobvyklejším. Pro takový typ pachatele je typické použití násilí při řešení jeho složité situace nebo ve stresujících situacích. Oběť je jím považována za prostředek pro jeho odreagování, vybití se vzteku a následné uklidnění sebe sama. Osobnostně je slabý a nejistý a dalším důvodem, proč se tak chová je to, že mu takové chování prochází.

Z mého pohledu tento výčet určitě není vyčerpávající, ale spíše schématický. Přesto jsem jej zde uvedla, neboť může být dobrým návodem při rozhodování, jak v konkrétním případě přistupovat k pachateli a jakým způsobem postupovat při jeho řešení. Podle toho, jakým se pachatel jeví být, lze vyhodnotit míru rizika pro život a zdraví oběti a popřípadě rozhodnout další strategii postupu z hlediska policie i dalších zúčastněných institucí.

1.5 Dílčí závěr

Mezi základní příčiny domácího násilí patří snaha pachatele o dominantní postavení, prosazení své moci a rozdělení rolí v domácnosti podle něj. Druhá strana je pak hnaná do kouta, do takzvané podřizující se pozice. Pachatel si násilím na oběti často kompenzuje buď své vlastní nedostatky, špatné zacházení v dětství, nebo podřadné postavení v práci a společnosti.

Domácí násilí má mnoho forem, ale tou nejtypičtější z nich je kombinace násilí fyzického s psychickým. Lidé mají mnohem větší pravděpodobnost, že budou napadnuti, zraněni, týráni či zbiti doma ze strany svých blízkých, než kdekoliv jinde nebo kohokoliv jiného.

2 ZASÁHNUTÍ TŘETÍ NEZAUJATÉ STRANY

Během posledních dvaceti let se postoje veřejnosti k problematice domácího násilí výrazně změnilo. První změny nastaly v USA a poté také postoupily do Evropské unie, a to nejen přijímáním nejrůznějších legislativních, ale také sociálních opatření s cílem včas zakročit a případy domácího násilí se pokusit řešit. O tom, že je domácího násilí velmi aktuální celospolečenský problém svědčí i to, že toto se stalo důležitým předmětem legislativních aktivit v rámci České republiky, směřujících k úplnému zabránění nebo alespoň částečnému omezení jeho negativních důsledků právními prostředky.

Vzhledem k tomu, že policisté společně s lékaři a sociálními pracovníky patří mezi jedny z významných článků v řetězu osoba institucí, které se na intervenci podílejí a pomáhají najít řešení případů domácího násilí, byly česká policie, justice a subjekty poskytující sociální služby nuceny hledat nové způsoby odbourávání nespočetného množství bariér, bránící efektivnímu boji s domácím násilím.

Není tomu tak dávno, co systémové snahy o řešení domácího násilí na úrovni policie, justice či institucí nabízející pomoc obětem narážely na odmítavý postoj, ba dokonce až nezájem společnosti. Rozporné vnímání domácího násilí se pak dále promítalo i do nedostatečného financování jednotlivých programů na pomoc obětem.

Příkladem je i názor Ludmily Čírtkové, která ještě v roce 2001 zastávala názor, že řešení případů domácího násilí není v České republice pokládáno za opravdu důležité, není kladen důraz na složitou policejní činnost a především na uskutečnění metodických postupů zaměřených na domácí násilí.

Od té doby se ale mnohé, alespoň co se týče právní úpravy, změnilo. První zásadní změna nastala účinností novely trestního zákona č. 91/2004 Sb., účinnou od 1.6.2004, a to konkrétně § 215 a), ve kterém je přesně definované, kdy je možné hovořit o takzvaném domácím násilí. Kvalifikačním znakem tohoto paragrafu je to, že osoby spolu fakticky žijí ve stejném bytě nebo domě, a je podezření z týrání blízké osoby.

Druhým zásadním krokem byla účinnost novely zákona o Policii České republiky a to konkrétně § 21 a), díky kterému je možné násilníka z bytu vykázat.

Odůvodněnost zásahu státu do vztahu, v němž dochází k domácímu násilí, lze odvodit z Listiny základních práv a svobod, zejména z jeho článku 7, kterým se deklaruje právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, a dále z článku 8, kterým se zaručuje osobní svoboda.

2.1 Policie v kontaktu s domácím násilím

Bohužel je skutečností, že i v dnešní době není policie systematicky vzdělávána v dané problematice ani způsobu zásahu v potřebném rozsahu. I přes schválené novely zákona řešící problematiku domácího násilí se neustále policisté a justice potýkají s problémy se zaváděním a používáním nově vytvořených pravomocí. Na druhou stranu je většinou velmi obtížné z hlediska zasahujících policistů jednoznačně určit, zda se jedná o domácí násilí nebo jen hádku mezi manžely, která skončila pár fackami a nějakým rozbitým nádobím. Bezprostředně po incidentu vidí obě zúčastněné strany celou událost trochu zkresleně a samozřejmě se cítí jako oběti oba a za vinu celé hádky může ten druhý.

Role policistů coby nezaujaté strany je nejvíce obtížná v tom, že přijedou, po oznámení typu „manžel mě zmlátil a chce mě zabít“, do jim neznámého prostředí a mají zjistit co nejvíce informací, aby se rozhodli správně. To jde ale mnohokrát velmi obtížně, protože není jednoduché se na věc dívat nezaujatě, když vidí hysterický plačící ženu s rozraženým rtem a muže, který téměř funí zlostí. Pravda je v mnoha případech taková, že se manželé nebo partneři pohádají a poté následuje fyzické násilí. Tím kdo dá první facku bývá mnohokrát právě žena, která poté křičí o pomoc a cítí se ublížená. V praxi to vypadá tak, že žena dá muži první facku nebo do něj začne bušit pěstmi a pak teprve přichází facka ze stranu muže. Tím zpravidla celé fyzické napadení končí, protože na muži nejde po fyzickém útoku ženy nic vidět, ale u ženy je tomu naopak, jelikož výsledkem oné facky může být třeba ten krvácející ret. To zarazí oba – muže z toho důvodu, že tak moc ženě ani nechtěl ublížit a žena se cítí ponížená, že si na ni její partner dovolil vztáhnout ruku a chce se mu nějak pomstít a zavolá policii. Těm pak oba říkají tu svoji pravdu. Pak je na místě velmi těžké se rozhodnout jestli se o jedná domácí násilí nebo jen rozepří, která zašla dál, než její aktéři chtěli.

Z vlastních zkušeností mohu jen potvrdit, že počet výjezdů hlídek policie k takovýmto případům mnohokrát převyšuje počet výjezdů k případům skutečného domácího násilí. A je to jen z toho důvodu, který byl už několikrát řečen a to, že domácí násilí se odehrává za zavřenými dveřmi a oběť se až příliš bojí, než aby policii zavolala.

2.2 Právomoci a povinnosti policie v případech domácího násilí

Policie České republiky je orgánem, který je povinen rychle, nepřetržitě, odborně a bezúplatně poskytovat svoje služby při zajišťování bezpečnosti. Práva a povinnosti policistů jsou zakotvena v již výše zmíněném zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V souvislosti s problematikou domácího násilí a boji s ním má zejména tyto úkoly.

První z nich je chránit bezpečnost osob a majetku. Jedná se o velice obecně stanovený úkol, kdy samostatný výkon této povinnosti má celou řadu omezení. Tuto činnost většinou vykonávají policisté pořádkové policie, kteří se také u domácího násilí objevují nejvíce. Policisté se o domácím násilí zpravidla dovědí na základě telefonického oznámení zpravidla na linku 158, kam jsou následně vysláni příslušným operačním důstojníkem, prostřednictvím radiové sítě. Dalším častým způsobem oznámení je ústní oznámení oběti na obvodním oddělení, kdy jsou policisté povinni toto oznámení přijmout.

Dalším úkolem je odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů. V souvislosti s pácháním domácího násilí přichází v úvahu řada trestných činů, které jsou zakotveny v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Právní kvalifikace toho či onoho trestného činu závisí na konkrétním jednání a jeho následku ze strany pachatele.

Důležitým úkolem policie je vyšetřování trestných činů, a to v případech, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že trestný čin byl skutečně spáchán, a že jej spáchala určitá osoba. V takovém případě zahájí policejní orgán trestní stíhání dle ustanovení § 160 trestního řádu. Následně je po provedení potřebných a důležitých úkonů v trestním řízení podán policejním orgánem státnímu zástupci návrh na podání obžaloby. Ten se po prostudování spisu buď s návrhem ztotožní a obžalobu podá, nebo může v rozsahu svých pravomocí věc vrátit k došetření policejnímu orgánu. Státnímu zástupci dále náleží pravomoc trestný čin vyřešit v rozsahu jeho pravomocí uvedené v § 307 - 309 tr. řádu zákona č. 141/1961 Sb., o řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Dále se policie zabývá odhalováním a projednáváním přestupků. Úloha Policie ČR ve vztahu k projednávání přestupku prošla zásadní změnou, kdy většina kompetencí byla předána správním orgánům, kterými jsou, v souladu s § 52 a následující zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, magistráty, městské úřady a orgány obcí s rozšířenou působností. Nejčastějšími přestupky, se kterými se můžeme setkat v souvislosti s domácím násilím jsou přestupky proti občanskému soužití vymezené v § 49 zákona o přestupcích a proti veřejnému pořádku § 47 zákona o přestupcích.

V neposlední řadě spolupůsobí při zajišťování veřejného pořádku. Je-li veřejný pořádek narušován, je povinností policie učinit taková opatření, aby mohl být znovu obnoven. K narušení veřejného pořádku v rámci domácího násilí může dojít zejména v případech, kdy k útoku dojde na veřejnosti, což je jen výjimečný případ, nebo je útok provázen hlukem, který ruší zejména osoby v sousedství.

Jak již bylo výše zmíněno, jsou příslušníci Policie České republiky povinni poskytnout pomoc v rozsahu svojí působnosti v souladu s ustanovením § 21 zákona o Policii ČR č. 283/1991 Sb., který policisty opravňuje v případech domácího násilí vykázat násilnou osobu ze společného obydlí a zakázat na určitou dobu vstup do společného obydlí. Policisté v těchto případech rozhodují jako správní orgán podle správního řádu, pokud nestanoví zákon o Policii České republiky jinak. V České republice jde o zcela nový právní institut a jeho užití bude významným zásahem do ústavně zaručených práv a svobod násilné osoby, zejména jejího práva na nedotknutelnost obydlí a ochranu vlastnického práva a tím poskytne oběti, bez ohledu na její vlastní vůli, časový prostor, během něhož má možnost bez psychického či jiného nátlaku násilné osoby pochopit situaci, v níž se nachází a uspořádat si své vlastní záležitosti za využití dalších možných právních nástrojů, a to například v součinnosti s různými intervenčními centry jako místy poskytujícími ohrožené osobě základní pomoc v oblasti sociálně právní nebo psychologické.

V současné době jsou na každém oddělení Policie České republiky různé letáčky a vizitky pro oběti domácího násilí s kontakty na další služby a organizace, jež mohou oběti dále pomoci. Za nejvhodnější s velmi profesionálním přístupem považují Bílý kruh bezpečí, ve spolupráci se specializovanou celostátní telefonickou službou pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím DONA linka na telefonním čísle 2 51 51 13 13. Na této lince

získají potřebné informace i policisté, například adresu nejbližšího azylového domu, poradenského centra nebo jiných služeb.

Mezi základní povinnosti policisty patří zadokumentování všech informací, které získali na místě páchaní domácímu násilí. Později by už nebyly tak přesné a mohly by chybět při dalším vyšetřování.

Jestliže policisté zasahují v domácnosti postižené násilím mezi dospělými, kde s nimi žijí také děti, jsou policisté povinni uvědomit orgán sociálně právní ochrany dětí, který může ve spolupráci s příslušnými soudy rozhodnout, zda budou děti dočasně umístěny do některého z občanských sdružení, poskytujícího ochranu a pomoc dětem.

2.3 Hlavní zásady pro jednání policistů s obětí

Pro jednání policisty s obětí trestného činu je důležité znát, snažit se alespoň částečně porozumět tomu, co oběť po činu prožívá. Emocionální rány zahrnují zejména strach z pachatele, nedůvěru, nemožnost soustředit se či rozpomenout se na některé detaily činu.

Policisté by měli respektovat pocity oběti a v žádném případě by je neměli zlehčovat, či dokonce kritizovat nebo zesměšňovat. Oběť si zaslouží jejich respekt, jelikož ona trestný čin nespáchala. Policisté by jí to měli dát najevo svým chováním, musí být trpěliví a bezprostředně po činu jí nabídnout potřebnou pomoc. Policisté by měli mít na paměti, že do 36 hodin po činu může být oběť v šoku a prožívá akutní stresovou situaci.

Vzhledem k tomu, že má oběť bezprostředně po činu, ale i později velký strach, měli by jí policisté alespoň pokusit pomoci obnovit narušený pocit bezpečí. Pro snazší komunikaci je nejlepší pokusit se vcítit do kůže oběti. Policisté by měli mluvit stručně a jasně a vždy by se měli ujistit, že jim oběť rozuměla, jelikož se může stát, že se oběť tváří v tvář úřednímu vystupování může stydět přiznat, že obsahu sdělení nerozuměla (zejména starší lidé a ženy).

Dále by policisté měli oběti poskytnout informace o obvyklém postupu ve vyšetřování, co se bude dít nyní, co později, nebo kde získá oběť další informace. Policisté by měli oběti říkat jen pravdu. Především by ji měli informovat o jejich právech v trestním řízení a

také ji odkázat na další instituce, jejichž pomoc by v budoucnu mohla potřebovat. A v ne-poslední řadě podat oběti informace o místech psychologické pomoci a podpory.

O tom jak by měli policisté komunikovat s obětí bylo v poslední době vydáno hned několik příruček a pomocných taháků. Já jsem proto vybrala pár bodů, které považuji za jedny z nejdůležitějších, a to nejen z důvodu, aby na místě nedocházelo k sekundární viktimizaci ze strany policie, ale především proto, aby policisté u oběti neztratili důvěru a dozvěděli se, co nejvíce informací potřebné pro průběh vyšetřování trestného činu.

Důležité je komunikovat s obětí. Celý obsah komunikace se odvíjí především od psychického stavu oběti. Pokud je oběť schopna souvislé výpovědi je lepší nechat ji mluvit a popřípadě se poté zeptat na detaily potřebné pro dokumentaci, popřípadě klást doplňující otázky. V případě, že se oběť bojí začít mluvit sama je lepší komunikovat formou dotazníku – kladení otázek a odpovídání na ně. Pro zlepšení pocitu oběti je dobré projevovat přiměřeně empatii. Přílišné nebo naopak nedostatečné projevy empatie mohou v oběti vzbuzovat pocit, že policista bere její napadání ze strany manžela jako běžnou věc a celý případ zlehčuje. Komunikace formou kladení otázek může zasahujícím policistům poskytnou přesnější představu o skutečnosti. Dále je velmi důležité se oběti zeptat, popřípadě ji poučit pro případné další napadení, zda má nějaké důkazy o domácím násilí, upotřebitelné jako důkazy při vyšetřování případu. Tímto jsou myšleny nějaké lékařské zprávy z předchozích napadení, chomáče vlasů, fotografie modřin nebo rozbitého nábytku.

Policisté by měli při zákrocích v případech domácího násilí mít neustále na vědomí, že oběť se dostala do takové pokročilé situace díky tomu, že ji pachatel neustále přesvědčoval, že i kdyby se pokusila někde hledat pomoc, tak jí stejně nikdo nebude věřit. Z tohoto důvodu je důležité dát oběti najevo, že jí policisté věří, když říká, že ji blízká osoba týrá a jinak jí ubližuje. Policisté by také měli mít na paměti, že skutečné oběti domácího násilí zpravidla ve vyprávění minimalizují to, co se u nich doma děje. Realita bývá mnohdy nesrovnatelně děsivější.

Poskytnout oběti důvěru a porozumění by měli policisté u všech trestných činů, nejen u domácího násilí. Jednání s obětí domácího násilí vyžaduje velmi citlivou a trpělivou komunikaci. Policisté by se měli představit a popřípadě dát oběti svoji vizitku. Tím mohou u oběti vzbudit pocit přátelštějšího jednání, protože pak nejedná s policií jako celkem, ale

konkrétní osobou. Policisté by měli oběti vysvětlit, co je v danou chvíli jejich úlohou. Bezsporu je důležité potvrdit oběti, že chápou, jak je její momentální situace náročná a povzbudit ji.

2.4 Bezpečnostní plán oběti

Policisté by si také měli položit otázku, co se stane po jejich odchodu z bytu, popřípadě co se bude dít, až se oběť vrátí z policie, nebo pachatel po vykazání domů. Dále by měla policie nabídnout oběti základní informace k případnému bezpečnostnímu plánu a sdělit jí adresu nejbližšího azylového domu nebo krizového centra.

Bezpečnostním plánem oběti se rozumí řešení problémů, v případě náhlého útoku pachatele, kdy by měla oběť pamatovat především na své zdraví a život, popřípadě život a zdraví svých dětí. Policisté by měli oběť domácího násilí informovat o možných bezpečnostních opatřeních. Zejména o tom, aby se oběť nenechala zavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ, nebo kde se nacházejí nějaké možné zbraně, jako například v kuchyni nebo koupelně.

Oběť by se měla naučit nebo si někde napsat několik důležitých telefonních čísel, jako je státní policie (158, nepřetržitý provoz), městské policie (156, nepřetržitý provoz), krizové linky pro domácí násilí (2 51 51 13 13 nepřetržitý provoz), praktického lékaře, orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo místní azylový dům. Tyto čísla nebo alespoň číslo na státní nebo městskou policii by měla oběť naučit také své děti. Pokud neumí používat telefon, je dobré je to naučit, popřípadě dětem vysvětlit, že pokud bude tatínek mamince ubližovat mají zavolat sousedy nebo někoho jiného, o kom vědí, že je blízko a může rychle pomoci. S tímto souvisí i další zásada bezpečnostního plánu, a to, aby se oběť svěřila přátelům nebo příbuzným, kterým důvěřuje, s tím, že je doma napadána. Je velmi důležité, aby si vytvořila takzvaný záchranný kruh svých blízkých nebo kamarádů, kde se jí dostane alespoň krátkodobé pomoci.

Dále by měli oběti poradit, aby si promyslela a naplánovala únikové cesty ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Dokáže pak lépe reagovat v situaci tísně. Ke každému takovému únikovému plánu by měla mít oběť promyšlenou trasu

z domů k místu, kde by byla v bezpečí. Pokud neví o nikom, u koho by mohla najít alespoň dočasné útočiště, je na místě zjistit si v okolí svého bydliště nejbližší budovy s nepřetržitým provozem, jako například policie, nemocnice nebo prodejny. Pokud oběť v blízkosti svého bydliště nemá žádné takové budovy, bydlí například někde na samotě nebo odlehlém místě, měla by si nechat na nějakém jí dobře přístupném místě klíče od vozu, kola, nebo kočárku pro děti. Součástí bezpečnostního plánu je mít někde na tajném místě v nějaké kabelce schované nějaké peníze, jízdenky na městskou dopravu, důležité dokumenty jako jsou občanský průkaz, nebo rodné listy dětí, kartičky pojištěnce, kreditní kartu, léky, brýle, základní hygienické potřeby, popřípadě, aby si promyslela, jak se tam dostane. To je problém obětí domácího násilí zejména na venkově nebo na samotách. Je důležité mít u sebe vždy peníze nebo jízdenky, udržovat v pojízdném stavu auto, nebo kolo, kočárek pro děti ukládat na dostupné místo.

Pokud oběť bydlí v nějakém bytovém bloku nebo ulici měli by policisté oběti poradit, aby si se sousedy nebo přáteli domluvila znamení, kterým může signalizovat potřebu pomoci, např zatelefonovat smluvené heslo, po kterém mají zavolat policii, nebo se domluvit, aby volali policii vždy, pokud uslyší křik, pláč, rozbíjení předmětů apod.

V případě, že má oběť malé děti, by ji policisté měli vysvětlit, že se může někdy stát, že je při útěku nebude moci vzít s sebou. V tom případě by je měla neprodleně požádat o pomoc a pro své děti se vrátit za jejich asistence. V případě starších dětí lze počítat s jejich zahrnutím do únikového plánu. Matka by jim měla označit bezpečné místo, kde se mohou schovat, a vysvětlit jim, aby utekly k sousedům, když uslyší nebo uvidí, že začíná násilný incident.

2.5 Dílčí závěr

Pro většinu lidí je policie jen zbytečná organizace, která nic nedělá a stojí náš stát mnoho peněz. Všichni, ale změní názor v okamžiku, kdy se jim něco přihodí a potřebují okamžitý zásah policistů nebo něco nahlásit.

V několika na sobě nezávislých časopisech nebo pořadech v televizi jsem se dozvěděla, že i když chtěly ženy – oběti domácího násilí nahlásit na policii, co se u nich doma děje, narazili na odmítavou tvář policie, popřípadě výsměch či bagatelizaci celého jejich oznámení.

Za sebe sama musím uznat, že tyto ženy měly tu smůlu, že narazily na kolegy, kteří tuto problematiku neberou příliš vážně, nebo jim prosazování moci u nich doma není cizí. Je sice zarážející, že takoví lidé u policie pracují, ale bohužel je to tak. Pro mne, jako ženu, byly některé zákroky při soužití mezi manžely nebo partnery, obzvláště s jedním kolegou velmi nepříjemné a zarážející, protože to byl typický příklad toho jak by se policisté, při řešení takovýchto případů, chovat rozhodně neměli.

Za dobré jméno Policie České republiky i všechny oběti domácího násilí, které se s takovýmto přístupem příslušníků policie u nás nebo v jiných zemích setkaly doufám, že takových případů bude časem ubývat a další ženy – oběti domácího násilí se nebudou muset bát, jít celou věc oznámit.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

V České republice je za nejdůležitější pramen právní síly považována Ústava a Listina základních práv a svobod, ze kterých vychází základní zásady a předpoklady, na kterých je právní řád České republiky postaven. Listina základních práv a svobod zaručuje všem občanům České republiky stejná práva bez ohledu na pohlaví, věk, stupeň vzdělání, náboženství nebo barvu pleti. Článek 1 Listiny zaručuje svobodu a rovnost všech občanů i jejich práva. Tím ze základních práv a svobod vyplývá, že si jsou všichni občané rovni a mohou využívat svých práv bez jakékoliv diskriminace. Dle článku 10 dále Listiny vyplývá, že každý občan má právo na zachování své lidské důstojnosti, dobré pověsti, osobní cti a také ochranu svého jména. Z tohoto také vyplývá povinnost státu chránit práva a svobody svých občanů. Z tohoto důvodů nesmí povolovat žádnou toleranci v případech porušování, jím daných, práv a svobod a to ani v případech, kdy k takovému porušování dochází mezi blízkými osobami, tj. v rodině. Povinností státu je v případě odhalení porušování těchto práv zasáhnout a poskytnout osobám, kterých se toto nebezpečí týká, ochranu.

Domácí násilí je z právního hlediska charakterizováno jako jev, jež vede k porušování základních lidských práv a svobod. Podle nejrůznějších mezinárodních dokumentů jasně dané, že každý člověk má právo na život nevystavený domácímu násilí popřípadě ochranu před ním. Je nezanedbatelnou skutečností, že se Česká republika v minulosti několikrát stala středem kritiky ve zprávách o dodržování lidských práv sestavených Komisí pro lidská práva OSN, kvůli nedostatečné ochraně obětí domácího násilí. Nejvíce závažným se jeví ten fakt, že výskytem domácího násilí je velmi závažným způsobem narušována kvalita života oběti. A to jak v prvních fázích domácího násilí, kdy je porušováno právo oběti na vlastní důstojnost, tak i v pokročilých fázích, kdy je ohroženo zdraví oběti nebo její život.

Klíčovým znakem je týrání, kdy jde o zlé nakládání, které se vyznačuje zvýšeným stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou vytrvalostí, jež je osobou, které se toto zacházení týká, pocíťováno jako těžké příkoří.

Podmínkou skutkové podstaty tohoto zákona není vznik trvalých následků na zdraví, ale musí se jednat o bezohledné, kruté, nelidské a bolestivé jednání, pociťované obětí jako těžké příkoří.

3.1 Tři pilíře zákona

Díky skupině profesionálních pracovníků v oblasti domácího násilí z Aliance proti domácímu násilí, byl zpracovaný nový návrh zákona na pomoc obětem domácího násilí, který byl schválen v loňském roce a svou účinnost nabyl dne 1.1.2007. Jedná se o zákon č. 135/2006 Sb., kterým se upravuje zákon o Policii České republiky č. 283/1991 Sb. Pracovníci z Aliance proti domácímu násilí vycházeli z toho, že domácí násilí je tak závažný problém, který nelze vyřešit jen opatřeními ze strany policie, ale za spolupráce mnoha dalších složek, které přicházejí do styku s aktéry tohoto problému. Z tohoto důvodu je zákon postaven na třech vzájemně se prolínajících pilířích.

Prvním je zasáhnutí policejního orgánu, jehož prvořadým úkolem je odvrátit přímo hrozící nebezpečí násilí a ochránění oběti před ním. Jako hlavní nástroj, jež byl dán do pravomocí policie je bezesporu nově vzniklé oprávnění dočasně vykázat pachatele domácího násilí ze společného obydlí. Z hlediska práva se jedná o správní opatření nikoli o trestněprávní sankci. Z psychologického hlediska, je alespoň dočasné oddělení násilníka od oběti velmi prospěšné jak pro násilníka, tak především pro samotnou oběť. Ta si může během doby, kdy je násilník policisty z domu vykázán, celou její situaci rozmyslet, přemýšlet co bude dál a především stabilizovat se po psychické stránce a pokusit se na věc získat nový náhled.

Právo a zákony samozřejmě v tomto směru pamatují i na pachatele. Toho mohou policisté vykázat až tehdy, pokud jsou splněny všechny stanovené podmínky, nezávisle na vůli oběti. Policisté by měli dále dohlédnout, zda se sebou pachatel vzal nějaké peníze (doporučuje se alespoň tisíc korun), osobní věci, potřebné doklady, cennosti a dokumenty. Pokud si tyto věci s sebou nevezme hned při jeho vykázání, jsou policisté povinni mu do 24 hodin od jeho vykázání z domu, umožnit vzít si tyto věci. Pachatel při vykázání z domu musí odevzdat všechny klíče od bytu nebo domu. Dále jsou policisté povinni podat vykazané osobě informace o možných ubytováních po dobu vykázání. U každého vykázání je příslušný policista povinen se ve lhůtě tří dnů přesvědčit, zda pachatel neporušil rozhodnutí o vykázání, o čemž sepíše úřední záznam.

Délku vykázání pachatele je možné prodloužit podáním návrhu na vydání předběžného opatření příslušným soudem.

Druhým pilířem je sociálně právní pomoc, která je poskytována ohrožené osobě v době vykázání pachatele. Jedná se o komplexní poradenskou službu oběti domácího násilí, která je zajišťována intervenčními centry, jež by měly být v úzké spolupráci právě s policejními orgány, provádějící vykázání pachatele. S tím souvisí i možnost, kdy se policisté mohou kdykoli na toto zařízení obrátit, pokud si nejsou zcela jisti v dané problematice.

Třetí pilíř byl plánován jako řešení občanskoprávní situace v dané situaci, díky které se bude moci z iniciativy ohrožené osoby, jež byla mezitím poskytnuta potřebná právní, sociální psychologická pomoc, díky kterým by měly být prolomeny alespoň ty nejzávažnější důsledky domácího násilí, jež oběti brání v kompetentním rozhodnutí.

Je samozřejmostí, že přijetím tohoto zákona zůstávají i nadále jiné možnosti, jako je například postih pachatele podáním trestního oznámení s ohledem na § 215a trestního zákona.

Nově účinný zákon č. 135/2006 Sb. je inspirován modelem rakouského zákona na ochranu před násilím, jež byl Evropskou unií vyhodnocen jako „best practice“, tedy nejlepší přístup k řešení. Díky němu je zaveden komplexní přístup z hlediska prevence a ochrany oběti před domácím násilím. Propojuje a taktéž upravuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení domácího násilí a dává jim tak nové pravomoci.

Podle mého názoru by tímto neměli skončit změny v zákoně týkající se domácího násilí, ale naši přední experti na danou problematiku by se měli dále zabývat tím, jak jinak lze ještě obětem domácího násilí pomoci. Já osobně bych ze svého pracovního postavení viděla další důležitý a nezanedbatelný krok v tom, že by trestným činem nebylo jen samotné páchaní násilí na osobách blízkých, ale i neoznámení takového jednání příslušným orgánům. I když toto je v dnešní uspěchané době tak trochu nadsázka, protože co lze očekávat od sousedů, kteří ani nevědí jak se jmenujeme.

3.2 Dílčí závěr

Přijetím nového zákona a jeho následným používáním v praxi, se Česká republika připojila k ostatním státům, které aktivně bojují proti domácímu násilí, nestrkají před tímto celospolečenským negativním jevem *hlavu do písku* a především se snaží pomoci obětem dříve, než dojde k závažné újmě na zdraví. Zákon tak zavádí komplexní přístup k prevenci a ochraně před domácím násilím, a především propojuje postupy policie, justice a příslušných sociálních orgánů v případech domácího násilí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Domácí násilí

V poslední době je téma domácího násilí, stále častěji diskutovaným tématem. Jednak je to počtem případů, které se čím dál častěji dostávají na světlo veřejnosti a jednak je to určitě také účinností nového zákona, který se danou problematikou zabývá. Ten by měl alespoň částečně přispět k podpoření odhodlání obětí, jít domácí násilí nahlásit na policii a začít tak svůj problém řešit. Tím by se mělo docílit zvýšení odhalení případů domácího násilí, které by nám určilo přesnější počet domácností (rodin), ve kterých se tento patologický jev vyskytuje. Domácí násilí má z policejního hlediska své klady i zápory. Bezesporu největší zápor je ten, že k němu dochází za zavřenými dveřmi bytu – tudíž, je velmi těžké jej odhalit. A zřejmě jedinou kladnou stránkou pro policisty je to, že se jedná o pachatele, kterou osoba dobře zná a může ji identifikovat. Z psychologického hlediska je bohužel právě tato skutečnost pro oběť o to traumatizující, že týrání pochází od osoby blízké, od které takové jednání nečeká a nemůže pochopit.

3.3 Výzkumný problém

Je domácí násilí celospolečenský problém nebo jen zmedializovaná fáma? Do jaké míry jsou lidé o domácím násilí informováni?

3.4 Cíl výzkumu a konkretizace výzkumných problémů

Hlavním cílem výzkumu je nalezení odpovědi na zadané otázky, zjištění skutečnosti kolik procent respondentů jsou ženy, kolik muži a v jakém věku. Postatou je zda se s domácím násilím setkávají častěji muži nebo ženy, jaké mají zkušenosti a jak jsou o této problematice informováni. Dále mě zajímalo, jaké by navrhovali řešení problému.

3.5 Volba strategie výzkumu

Pro zpracování tohoto dotazníku jsem se rozhodla řešit problematiku popisně, a to z toho důvodu, že jsem si zvolila strategii kvantitativního výzkumu. Tento druh řešení výzkumného problému mi pravděpodobně poskytne určité data, která budu moci kvantitativními postupy zpracovat. Některé otázky mohou být škálové, takže ze vzorků respondentů

získám četnosti kdy a jak se zkoumaný jev vyskytuje, získám procentuální vyjádření sledovaných skutečností. Z odpovědí získám poměry stavu informovanosti mužů a žen, co se týče problematiky domácího násilí.

3.6 Hypotézy

1. Ženy se s domácím násilím setkávají více než muži.
2. Nejčastějším zdrojem informací o domácím násilím poskytují časopisy.
3. Podle mužů jsou domácím násilím nejvíce ohrožené děti.
4. Lidé se nejčastěji setkávají s domácím násilím ve své rodině.
5. Nejčastější formou domácího násilí je psychické násilí.

3.7 Dotazník

1 Jakého jste pohlaví? - žena
- muž

2 Kolik máte let?

3. Setkali jste se někdy s domácím násilím? ANO - NE

Pokud ano, kde?

- v rodině
- u přátel
- kolegů v práci/ spolužáků
- u sousedů

4. Jakou formu toto násilí mělo?

- fyzické
- psychické
- ekonomické
- sexuální

5. Která skupina lidí je podle Vás nejvíce ohrožena domácím násilím?

- ženy

- muži
- děti
- senioři

6. Myslíte si, že máte o domácím násilí dostatek informací? ANO – NE

Z jakého zdroje čerpáte informace?

- škola
- televize
- noviny
- přednášky
- od známých

7. Má, dle vašeho názoru, nějaký význam nová právní úprava o vykázaní násilníka z bytu?

ANO – NE – NEVÍM

8. Jak by se podle Vás dalo pomoci nebo předejít případům domácího násilí?

- lepší informovaností
- přísnějším trestem pro pachatele
- zkvalitněním sociálních služeb
- úpravou zákona
- zájmem o své okolí
- nevím

3.8 Vyhodnocení zjištěných poznatků z dotazníku

Tento dotazník jsem rozdala v několika čekárnách praktických lékařů v Kroměříži. Všichni respondenti tak měli na zodpovězení dotazníku dostatek času i téměř stejné podmínky. Vyplněním dotazníku respondenty jsem získala celkem 85 odpovědí. Z tohoto počtu bylo 53 žen a 32 mužů. Nejmladšímu respondentovi bylo 20 let a nejstaršímu 49let, průměrný věk respondentů byl 34 let.

Na otázku, jestli do dotazování již někdy s domácím násilím setkali odpovědělo 44% respondentů, že ano. Z toho bylo 66% žen a 34% mužů. Tím byla potvrzena moje hypotéza, že se s domácím násilím setkávají více ženy než muži.

Z tohoto počtu respondentů, se s domácím násilím setkalo 18% v rodině, 34% u přátel, 28% u kolegů v práci nebo u spolužáků a 18% u sousedů, čímž byla vyvrácena moje hypotéza o tom, že se lidé nejvíce setkávají s nějakou formou násilí v svých rodinách.

Moji další otázkou a také hypotézou bylo, jaká forma násilí byla nejčastější. 39% respondentů odpovědělo, že fyzické, 31% psychické, 18% ekonomické a 10% odpovědělo, že sexuální, čímž byla vyvrácena další moje hypotéza.

Další hypotéza, že jsou podle mužů domácím násilím nejvíce ohrožené děti byla opět vyvrácena, protože 59% mužů odpovědělo, že nejvíce ohroženou skupinou jsou ženy a jen 32% mužů zastává názor, že nejvíce ohroženou skupinou jsou děti.

Poslední hypotézou bylo, že nejrozšířenějším zdrojem informací jsou noviny a časopisy. Tuto hypotézu mi respondenti potvrdili, jelikož podle 41% dotázaných je největší zdroj informací o domácím násilí obsažen právě v novinách a časopisech. Dalších 34% si myslí, že největším zdrojem informací je televize.

V souvislosti s novým zákonem, jež umožňuje vykazání násilníka z domu, jsem se ptala, zda má tento zákon nějaký význam. 85% dotázaných odpovědělo, že ano, 5% odpovědělo, že ne a 10% nevědělo.

I když nebyly všechny moje hypotézy potvrzeny, byly zpravidla na druhém místě nejčastějších odpovědí.

ZÁVĚR

Není pravdou, že se ženě násilí líbí, potřebuje ho a proto neodchází. Skutečnost je jiná. Při rozhodování o odchodu cítí žena strach o děti a o sebe, je fyzicky a psychicky oslabená. Významnou roli hraje i emoční ambivalence vůči partnerovi. Žena totiž přejímá i část odpovědnosti za situaci a domnívá se, že selhala. Má strach z ostudy, ztráty podpory nejbližších, společenského vyloučení a bídy. Ženy většinou chtějí odstranit násilí, ale zachovat rodinu. To ale předpokládá participaci obou partnerů, která je v praxi vzácná, ať již pro nezájem muže nebo rozvinutý násilný vztah, který již nelze zvrátit.

Je obecně známo, že rány na těle se časem zahojí, ale rány na duši se hojí hůře. A o psychice ani nemluvě.

O tom mohu mluvit z vlastní zkušenosti. Žádný z rodičů mě netloukl ani mi neodepíral jídlo. Můj otec je alkoholik, i když si to nepřipouští. Kdo takovou zkušenost nezažil asi si to nedovede představit. Jak se desetileté dítě bojí jít ze školy domů, jestli nebude nikdo naštvaný, neudělalo něco špatně, jestli budou Vánoce bez hádek, jestli si *tatínek* vzpomene, že mám dnes narozeniny.

Tato zkušenost se na mé osobnosti určitě významně podepsala a jsem si jista, že problémy s komunikací a chápáním určitých věcí, jen tak samy neodezní. Naštěstí jsem brzo přišla na to, že tátův alkoholismus neovlivním a taky to, že za to nemohu já ani můj bratr. Díky tomuto poznání jsem si jistě ušetřila spoustu trápení, ale taky mě to připravilo o kus dětství a bezstarostného života a nutilo se podívat na život takový jaký je.

Podle mého názoru by se měli lidé více „zajímat“ o své sousedy, protože pak by se dříve odhalilo násilí páchané za zavřenými dveřmi.

Možná by taky neškodilo založit více azylových center, kde by mohly přijít ženy s dětmi a určitou dobu tam bydlet. Protože hlavní problém u většiny týraných žen je ten, že v drtivé většině případů nemají s dětmi kam jít, kde a za co bydlet. Tak dále setrvávají s jejich „tyrany“ a tiše trpí dál.

Taková řešení by byla jistě realističtější než naděje na to, že se všichni násilníci polepší a nebude důvod proč tyto azylové centra zřizovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy

Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., *o přestupcích*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1991 Sb., *o Policii České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Publikace

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2.rozš.vyd. Praha : Portál, 2004.

ISBN 80-7178-931-3

ČÍRTKOVÁ, L. VOTOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2

GERLOCH, A. HŘEBEJK, J. ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. Praha : PRO-SPEKTRUM, 2002. ISBN 80-7175-077-8

GJURIČOVÁ, Š. KOCOURKOVÁ, J. KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1 vyd. Praha : Vyšehrad, 2000. ISBN 80-70214-16-3

MACH, J. ŠMOLKA, P. *Když vás trápí někdo blízký*. 1 vyd. Praha : Hestia, 1991.

VELIKOVSKÁ, K. *Svobodná i když za mřížemi*. Brno: Jota, 2006. ISBN 80-7217-425-8

VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo!*. Praha : Profem o.p.s., 2002. ISBN 80-239-4025-2

VOŇKOVÁ, J. MACHÁČKOVÁ, R. *Domácí násilí právní minimum pro lékaře*. Praha : Profem o.p.s., 2003. ISBN 80-239-2106-1

VOŇKOVÁ, J. HUŇKOVÁ M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha : Profem o.p.s., 2004. ISBN 80-239-2106-1

VÝROST, J. SLAMĚNÍK, I.: *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1 vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-247-0180-4

Časopisy a noviny

Bulletin prevence kriminality MV ČR. Praha: Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality 2003.

Kriminalistika, č. 3. Praha : Praha: Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, 2006. ISSN 1210-9150

Policista Č. 1 (leden 2006). Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2006. ISSN 1211-7943

ISSN 1211-7943

Policista Č. 10 (říjen 2006). Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2006. ISSN 1211-7943

Webové stránky

<http://www.bkb.cz>

<http://domacinasili.cz>

<http://www.iustin.cz>

<http://www.rosa-os.cz>

<http://www.llp.cz>

<http://donalinka.cz>

<http://www.magdalenium.cz>

<http://www.mineralfit.cz>

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.stopnasili.cz>

